

ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди»

Рада молодих учених університету

Матеріали
Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції
**«ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
НАУКИ І ОСВІТИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ»**

28 лютого 2019 року

Вип. 44

Збірник наукових праць

ГОСУДАРСТВЕННОЕ ВЫСШЕЕ УЧЕБНОЕ ЗАВЕДЕНИЕ
«Переяслав-Хмельницкий государственный педагогический университет
имени Григория Сковороды»

Совет молодых ученых университета

Материалы
Международной научно-практической интернет-конференции
**«ТЕНДЕНЦИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
НАУКИ И ОБРАЗОВАНИЯ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ»**
28 февраля 2019 года
Вып. 44

Сборник научных трудов

УДК 001+37(100)

ББК 72.4+74(0)

Т 33

Матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації»: Зб. наук. праць. – Переяслав-Хмельницький, 2019. – Вип. 44. – 646 с.

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР:

Коцур В.П. – доктор історичних наук, професор, академік НАПН України

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Базалук О.О. – доктор філософських наук, професор

Воловик Л.М. – кандидат географічних наук, доцент

Дашкевич Є.В. – кандидат біологічних наук, доцент (Білорусь)

Доброскок І.І. – доктор педагогічних наук, професор

Євтушенко Н.М. – кандидат економічних наук, доцент

Кикоть С.М. – кандидат історичних наук (відповідальний секретар)

Руденко О.В. – кандидат психологічних наук, доцент

Садиков А.А. – кандидат фізико-математичних наук, доцент (Казахстан)

Склярєнко О.Б. – кандидат філологічних наук, доцент

Халматова Ш.С. – кандидат медичних наук, доцент (Узбекистан)

Збірник матеріалів конференції вміщує результати наукових досліджень наукових співробітників, викладачів вищих навчальних закладів, докторантів, аспірантів, студентів з актуальних проблем гуманітарних, природничих і технічних наук.

Відповідальність за грамотність, автентичність цитат, достовірність фактів і посилань несуть автори публікацій.

©Автори статей

©Рада молодих учених університету

©ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди

УДК 001+37(100)

ББК 72.4+74(0)

Т 33

Материалы Международной научно-практической интернет-конференции «Тенденции и перспективы развития науки и образования в условиях глобализации»: Сб. науч. трудов. – Переяслав-Хмельницкий, 2019. – Вып. 44. – 646 с.

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:

Коцур В.П. – доктор исторических наук, профессор, академик НАПН Украины

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

Базалук О.А. – доктор философских наук, профессор

Воловик Л.М. – кандидат географических наук, доцент

Дашкевич Е.В. – кандидат биологических наук, доцент (Беларусь)

Доброскок И.И. – доктор педагогических наук, профессор

Кикоть С.Н. – кандидат исторических наук (ответственный секретарь)

Евтушенко Н.М. – кандидат экономических наук, доцент

Руденко О.В. – кандидат психологических наук, доцент

Садыков А.А. – кандидат физико-математических наук, доцент (Казахстан)

Скляренко О.Б. – кандидат филологических наук, доцент

Халматова Ш.С. – кандидат медицинских наук, доцент (Узбекистан)

Сборник материалов конференции вмещает результаты научных исследований научных сотрудников, преподавателей высших учебных заведений, докторантов, аспирантов, студентов по актуальным проблемам гуманитарных, естественных и технических наук.

Ответственность за грамотность, аутентичность цитат, достоверность фактов и ссылок несут авторы публикаций.

©Авторы статей

©Совет молодых ученых университета

©ГВУЗ «Переяслав-Хмельницкий

государственный педагогический

университет имени Григория Сковороды

ХАРАКТЕРИСТИКА ДЕФІНІЦІЙНОГО ПОЛЯ ФЕНОМЕНУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У статті подано аналіз досліджень феномену творчості в психологічній та педагогічній літературі, розкрито сутнісний зміст понять «уява», «креативність», «творчість» та «творчі здібності».

Ключові слова: здібності, креативність, творчі здібності, творчість, уява.

The article gives an analysis of the research of the phenomenon of creativity in psychological and pedagogical literature, the essence of the concepts of "imagination", "creativity", "creativity" and "creative abilities" is revealed.

Key words: abilities, creativity, creative abilities, creativity, imagination.

Постановка й обґрунтування актуальності проблеми. Суспільство потребує людей, які вміють ефективно й творчо розв'язувати поставлені завдання, проектувати, винаходити, конструювати нове, розв'язувати творчі задачі. Активізація творчих можливостей, потенціалу людини забезпечує повноцінну соціальну реалізацію особистості, що у свою чергу, прискорює культурно-економічний прогрес у країні, підвищення рівня життя її громадян. А тому розвиток творчих здібностей стає одним з пріоритетних завдань освіти та педагогічної науки.

В Законах України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», Базовому компоненті дошкільної освіти (БКДО) в інших нормативно-правових документах, що регламентують діяльність дошкільних навчальних закладів України передбачено розвиток творчих здібностей у дітей, формування в них самостійності, культури, почуття краси, ціннісного ставлення до змісту предметного світу та мистецтва, елементарних художньо-продуктивних навичок. Результатом має стати емоційно-ціннісне ставлення до процесу та продуктів творчої діяльності, позитивна мотивація досягнень, здатність орієнтуватися в розмаїтті властивостей предметів, вияв інтересу до об'єктів, явищ і форм художньо-продуктивної діяльності, опанування навичок практичної діяльності, культури споживання.

Дошкільний вік вважають найсприятливішим періодом життя людини для розвитку її творчих здібностей. У цей період відбувається становлення та розвиток більшості психічних процесів, зокрема пам'яті, мислення, сприймання, уяви, а також емоційної сфери. Під час реалізації ігрових, побутових, навчальних, соціально-моральних завдань дитина здатна продукувати багато ідей, що свідчить про розвиток творчих здібностей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема творчої діяльності дітей дошкільного віку розглядалась у працях багатьох філософів, психологів та педагогів Б. Ананьєва, В. Бехтерева, Д. Богоявленської, Л. Божович, Л. Виготського, Л. Венгера, Н. Ветлугіної, Ф. Гальтона, Дж. Гілфорда, А. Грузенберга, В. Давидова, О. Дьяченко, Д. Ельконіна, Н. Енгельмейєра, О. Запорожця, І.Канта, Г. Костюка, В. Котирла, В. Кудрявцева, О. Кульчицької, О. Леонтєва, І. Лернера, О. Лурія, С. Максименка, О. Матюшкіна, В. Моляка, В. Мухіна, Л. Парамонова, М. Поддякова, Я. Пономарьова, С. Рибалко, В. Роменець, С. Рубінштейна, Б. Теплова, Е. Торренса, Є. Фльоріної, Н. Чепелева.

Відомі психологи та педагоги (Н. Ветлугіна, Л. Виготський, В. Давидов, О. Запорожець, В. Кудрявцев, О. Кульчицька, М. Поддяков, Є. Субботський та інші) довели, що творчі можливості яскраво проявляються у дошкільному віці, а також те, що їх можливо розвинути під час оволодіння суспільно виробленими засобами діяльності в процесі спеціально організованого навчання.

В історії вітчизняної педагогіки проблема розвитку дитячої творчості знаходить відбиття у спадщині видатних педагогів, які доводили необхідність розвитку творчих здібностей дітей, надання їм можливостей виражати свій внутрішній світ. У низці досліджень визначена роль діяльності у розвитку творчої особистості, прояві унікальних її якостей у дітей дошкільного віку в спільній ігровій (Л. Артемова, А. Гончаренко, Н. Химич), трудовій (З. Борисова, Л. Крайнова, В. Павленчик), навчальній (Н. Баглаєва, Л. Брежнева, Р. Буре, Л. Зайцева, С. Степанова) і мовленнєво-творчій (А. Богуш, Л. Березовська, Н. Гавриш, Н. Водолага, Н. Орланова, С. Чемортан) продуктивно-творчій (Н. Портницька), музичній (І. Онишук) діяльності дошкільників.

Природа виникнення, особливості процесу становлення, психолого-педагогічні умови формування творчого потенціалу дитини аналізуються у дослідженнях А. Богуш, Н. Гавриш, Л. Калмикової, Д. Богоявленської, Л. Виготського, Д. Ельконіна, Г. Костюка, О. Кульчицької, Н. Лейтеса, О. Матюшкіна, В. Мерліна, В. Моляко, Т. Піроженко, М. Поддякова, О. Проскури, Б. Теплової, М. Холодної та ін.

Метою статті є аналіз розробленості та визначення сутності дефініції «творчі здібності дітей дошкільного віку» та суміжних понять.

Виклад основного матеріалу. Досліджуючи проблеми та філософські аспекти розвитку творчості С. Доценко дійшов висновку, що розуміння сутності творчості та її значення в житті людини змінювалися від однієї історичної епохи до іншої. Містичні уявлення поступилися місцем реалістичним, які приділяють основну увагу взаємодії людини не з вищими силами, а з самим собою і собі подібними. По мірі розвитку філософської думки все частіше робилися спроби вирішити більш вузькі філософсько-психологічні проблеми, пов'язані, з роллю несвідомого у творчому процесі, з важливістю соціальної оцінки продуктів творчої діяльності суб'єкта.

Дослідження психології творчості з'явилися у кінці XIX – на початку XX століття на основі теорії творчості. Започаткували дослідження проблем творчості Т. Рібо та П. Енгельмейер. Пізніше С. Грузенберг зробив одну з перших спроб дійти певного синтезу різних напрямків у дослідженні творчості [4, с. 5].

Наукове вивчення творчості актуалізував стрімкий розвиток виробництва на початку XX ст. коли з'явилися дослідження наукової творчості як однієї з центральних проблем наукознавства. У 20-ті роки XX століття до проблеми природи творчості звертається В. Бехтерев і розглядає цю проблему з позиції рефлексології.

Новий етап – 30-ті роки – знаменується запереченням фактів інтуїції та ролі підсвідомого. Роботи С. Рубінштейна сприяли формуванню уявлень про творчий процес як результат свідомої діяльності суб'єкта.

У 60-ті роки XX століття з'являються перші праці вчених Я. Пономарьова, А. Брушлинського, О. Тихомирова, М. Ярошевського, Б. Кедрова, О. Матюшкіна, у яких всебічно на науково-експериментальній основі досліджуються творчі процеси. Особливу лепту в розвиток феноменології творчості вносить Я. Пономарьов. Беручи за основу у трактуванні психологічного механізму творчості системно-структурний принцип, вчений інтегрує в ньому два методологічні регулятиви наукового пізнання: системність і принцип розвитку [4, с. 6].

Останні десятиліття XX століття були найбільш плідними для розвитку психології творчості. Потреба управління наукою і творчістю в інтересах виробництва сприяла виникненню певною мірою автономного напрямку в сфері психології творчості, який був пов'язаний з дослідженням технічної творчості. Це були роботи американського психолога Д. Росмана та радянського дослідника П. Якобсона, присвячені аналізу винахідницької діяльності. Пізніше технічну творчість досліджували Г. Альтшуллер, С. Василейський, Т. Кудрявцев, Є. Мілерян та ін. [4, с. 6].

Незважаючи на досить тривалу історію розробки проблеми творчості, дотепер немає задовільної системи поглядів на природу творчості й чіткої та несуперечливої загальної теорії. Науковці визнають неможливість дати вичерпне визначення центрального поняття

творчості. У широкому розумінні поняття «творчість» охоплює і соціально-історичну зумовленість, і значення, і цінність продуктів творчості, і вплив традицій на творчу діяльність, і взаємодію шкіл і напрямків, і організацію, і прогнозування творчої діяльності, тощо.

В. Рибалка у Словнику із психології та педагогіки обдарованості і таланту особистості наводить визначення творчості як особливу діяльність, результатом якої є оригінальні, досконалі, об'єктивно і суб'єктивно нові, суспільно і особистісно значущі, духовні та матеріальні цінності [10, с. 356].

Своєрідне визначення дала творчості С. Сисоєва як «одного із найзагадковіших явищ у житті кожної людини і суспільства в цілому. Творчість не тільки забезпечує поступальний рух суспільства вперед, розвиток земної цивілізації. Творчість, що може бути навіть важливіша, з погляду гуманності буття та має могутній психореабілітаційний ефект, охороняє людину-творця від стресів, відгороджує від повсякденності та метушні, дозволяє зануритися в себе, у свою творчість, черпати в ній сили й натхнення для життя і творчих звершень» [6, с.22]. Науковець вважає особливістю будь-якого творчого процесу те, що окрім людини, яка впливає на результат власної творчості, подальшому творчому розвитку сприяє сам предмет творчості.

Л.Виготський наголошував, що розвиток дитини відбувається в процесі співробітництва шляхом наслідування, яке є джерелом виникнення усіх специфічно людських властивостей свідомості. Він також глибоко обґрунтував положення про те, що творчість притаманна усім людям, більшою чи меншою мірою вона є нормальним і постійним супутником дитячого розвитку. Л.Виготський говорив, що «у повсякденному житті творчість – це умова існування. І все, що виходить за межі рутини, завдячує своїм виникненням творчій діяльності людини». «Якщо так розуміти творчість, - зазначав він, то неважко помітити, що творчі процеси у всій своїй повноті виявляються вже в дуже ранньому дитинстві. Гра дитини є не проста згадка про пережите, а й творча переробка пережитих вражень, комбінування їх і розбудова з них нової дійсності, що відповідає запитам та потягам самої дитини» [5, с. 7].

Творчість – це одна із найбільш змістовних форм психічної активності дітей, яку можна розглядати як універсальну здібність, що забезпечує успішне виконання найрізноманітнішої дитячої діяльності. Творчі акти дошкільника народжуються у результаті пізнавальної, творчої активності. Засвоєння дитиною мови є творчим процесом (процес засвоєння норм словотворення), гра – це теж творчість, адже, створюючи нові ігрові ситуації, дитина вносить своє, суб'єктивне в ігрові дії, зображувальну діяльність, музику, конструювання тощо. Навіть наслідуючи дорослих, вона творчо видозмінює сприйняття відповідно до своїх власних уявлень. Дитина, засвоюючи щось нове, пропускає його через свій особистий досвід, який є неповторним та унікальним. Нові знання творчо трансформуються кожною дитиною та набувають своїх особливостей. Ці процеси є основою тих неочікуваних актів творчості, які породжуються та реалізуються дитиною [5, с. 8].

І. Біла виділяє наступні стадії формування дитячої творчості:

- наслідування – дитина повторює за дорослим спосіб дії, а в новій ситуації – репродукує його, аби досягти відповідної, схожої мети;
- творче наслідування – дитина вносить елементи новизни в пропоновані способи дій, змінює зразки, доповнює ідеї. Вона визначає власні вміння й нахили, й оцінює їхні переваги в різних видах діяльності;
- репродуктивна творчість – дитина істотно змінює пропоновану схему або ідею, додає щось нове, своєрідне й оригінальне;
- справжня творчість – дитина створює нові способи дії, генерує ідеї. Завдання педагога – підтримати дитину, сформулювати в неї творче ставлення до явищ навколишнього світу. Йдеться про сприймання, пізнання й перетворення цих явищ [3].

Американські психологи Джо Гілфорд та Еліс Торренс виокремлюють такі характеристики творчості дитини:

– оригінальність – здатність нестандартно розв’язувати проблеми в різних видах діяльності, зокрема в грі;

– семантична гнучкість – підвищена чутливість до мовлення, мовленнєва творчість – утворення нових слів, рим тощо;

– образна адаптивна гнучкість – здатність виділяти функції об’єкта так, аби побачити в ньому нові можливості;

– стихійна гнучкість – здатність знаходити ідеї в обмеженій ситуації [3].

Згідно з численними дослідженнями (В. Дружиніна, В. Моляко, Я. Пономарьова, В. Семиченко, С. Сисоева та ін.) творчість уявляється як системне явище, що включає: творчі здібності; творчий процес; якості особистості, які забезпечують творчу діяльність.

Здібності як індивідуально-психологічні явища, складові творчої діяльності привертала увагу дослідників з глибокої давнини. У ході розвитку досліджень проблеми здібностей існувало паралельно декілька поглядів на їх етимологію, а саме:

– визнання вродженості здібностей;

– вивчення їх рівня при ігноруванні вивчення їх активного становлення;

– визнання впливу середовища та виховання у якості паралельного фактора, що змінюється шляхом або прискорення, або уповільнення спонтанного розвитку вроджених здібностей;

– математичний аналіз здібностей шляхом маніпулювання з формальними результатами тестових випробувань (А. Біне, Ч. Спірмен, В. Штерн).

Спробу класифікувати дефініції терміну «здібності» здійснила Н. Ліфарєва:

1. Здібності – властивості душі людини, що розуміються як сукупність усіляких психічних процесів і станів. Це найбільш широке і найстаріше з існуючих визначень здібностей, яким майже не користуються в психології.

2. Здібності уявляють собою високий рівень розвитку загальних і спеціальних знань, умінь і навичок, що забезпечують успішне виконання людиною різних видів діяльності. Дане визначення з’явилося і було прийняте в психології XVIII-XIX ст., почасти використовується і зараз.

3. Здібності – це те, що не зводиться до знань, умінь і навичок, але пояснює (забезпечує) їх швидке набуття, закріплення й ефективне використання на практиці. Це визначення найбільш поширене, водночас воно є найбільш вузьким і найбільш точним з усіх трьох [9].

Здібності у трактуванні пов’язані з емоційно-вольовими процесами та спрямованістю особистості на пізнання навколишнього світу. На думку Б. Теплова, здібності не можуть існувати інакше, як у процесі постійного розвитку. Здібність, що не розвивається, якою людина перестає користуватися на практиці, згодом втрачається. Тільки завдяки постійним вправам, пов’язаним із систематичними заняттями такими складними видами людської діяльності, як музика, технічна і художня творчість, математика, спорт тощо, розвиваються відповідні здібності.

За словами академіка І. Зязюна «буття людини базується на двох китах: почуттях і знаннях. Почуття без знань неефективні, знання без почуттів нелюдяні». А отже, «до змісту освіти має входити досвід творчої діяльності і досвід емоційно-ціннісного ставлення, частково споконвічний, а частково змінний з перебігом часу за своїм спрямуванням. І ...навчальний матеріал, що його наповнює, повинен передбачати не лише знання й уміння, але й творчу діяльність, які відповідають часові і вимогам суспільства» [7].

Для кожного виду творчої діяльності характерний психологічно своєрідний склад здібностей, індивідуальні відмінності, що проявляються як у загальному рівні обдарованості, так і в якісній своєрідності окремих пізнавальних процесів, у їх структурному взаємозв’язку [2, с. 16]. Тому успішність будь-якої діяльності залежить не від якоїсь однієї, а від сполучення різних здібностей, причому це поєднання дає той самий результат і може бути забезпечено різноманітними способами. За відсутності необхідних задатків до розвитку одних здібностей їх дефіцит може бути поповнений за рахунок більш сильного розвитку інших [8].

Загалом науковці (О. Ковальов, В. Моляко, В. М'ясищев, С. Рубінштейн, Б. Теплов та ін.), що розглядають здібності з позицій діяльності, наполягають, що здібності особистості, її якості, як суб'єкта творчої діяльності, її потреби, мотиви, знання, вміння, навички, емоції та почуття займають головне місце в особистісному аспекті [2, с. 14]. Науковці І. Лернер та М. Скаткін до основних чинників розвитку творчих здібностей частіше всього відносять такі риси особистості, як: характер, сила волі, завзятість, винахідливість, наполегливість, пристрасть, бачення проблем та вміння бачити альтернативу рішення тощо [11].

Разом із В. Рибалка ми погоджуємось, що «творчі здібності» – це індивідуально-психологічні властивості особистості, які виступають внутрішньою передумовою успішного здійснення творчої діяльності в певних галузях – науці, техніці, технології, освіті, мистецтві, спорті, професійній праці, побуті тощо. Творчі здібності визначають оригінальність, продуктивність, швидкість, особистісну й суспільну значущість результату творчої діяльності, але не зводяться лише до знань, умінь та навичок [9, с. 346].

Донині у психологічній науці немає одностайного ставлення до понять «творчість» та «креативність». В одних випадках їх розглядають як синонімічний ряд, ототожнюють, розуміючи як синоніми одного поняття. В іншому випадку – як поняття споріднені, але не тотожні за змістом, у третьому варіанті – диференціюють, визначаючи специфіку кожного з них (Л. Єрмолаєва-Томина, П. Горностай, Л. Лепихова та ін.). Проти поняття «креативність» виступають дослідники, які вважають, що не особлива здібність до творчості, а особистісна позиція визначає можливість творчих досягнень людини (Д. Богоявленська). Творчість у даному випадку виглядає як характеристика особистості, її стиль життя, спосіб ставлення до світу, оскільки вимагає не тільки незвичного бачення, але й втілення задуманого. У цьому випадку гнучкість мислення проявляється у доцільному варіюванні способів дії, в легкості перебудови уже наявних знань і переходу від однієї дії до іншої, у зміні інтерпретації властивостей об'єкта з якісним його перетворенням при рішенні мисленнєвої задачі [9, с. 106].

Креативність (лат. creatio – творення, створення) – поняття, що включає в себе минулі, супутні і наступні характеристики процесу, у результаті якого людина (група людей) створює щось, що не існувало раніше.

Л. Міщиха, під креативністю розуміє творчі можливості (здібності) людини, які можуть проявлятися у мисленні, почуттях, окремих видах діяльності. Вони характеризують особистість в цілому або її окремі сторони, продукти діяльності, процес їх створення [9, с. 106].

Важливим складником креативності є такий психічний процес як уява, сутність якого полягає у створенні образів на основі попереднього досвіду суб'єкта.

У психолого-педагогічній науці розгляд уяви як самостійного психічного процесу було закладено Л. Виготським. Це положення має принципове значення для вирішення питання про розвиток уяви з віком. Л. Виготський показав, що уява отримує найбільший розвиток у старшому дошкільному віці, починаючи проявлятися в ігровій діяльності й отримуючи свій подальший розвиток і втілення в найрізноманітніших видах дитячої діяльності (образотворчій, конструктивній, музичній тощо). Він вважав, що потужним поштовхом для розвитку уяви є розвиток мови, оскільки вона звільняє дитину від безпосередніх вражень про предмет, дає можливість уявляти собі той або інший предмет і мислити про нього [1, с. 341].

На думку С. Рубінштейна уява – це перетворення даного і породження на цій основі нових образів, що є продуктами творчої діяльності людини і праобразами для неї [9, с. 151]. Науковець зазначав, що уява в типологічному й індивідуально-диференційованому відношенні є надзвичайно суттєвим проявом особистості, тобто уявляти – значить перетворювати.

Уява формується у процесі творчої діяльності. Спеціалізація різних видів уяви є не стільки передумовою, скільки результатом розвитку різних видів творчої діяльності. Тому існує стільки специфічних видів уяви, скільки є в наявності видів людської діяльності – конструктивна, технічна, наукова, художня, музична і т.д. [9, с. 153].

Основні положення Л. Виготського про походження, розвиток і характерні особливості уяви дитини лягли в основу подальших досліджень, серед яких можна виділити два великі цикли. З одного боку, це вивчення виникнення й розвитку уяви в грі – провідній діяльності дошкільника, а з іншого боку, це вивчення видів дитячої художньої діяльності, що традиційно вважалися творчими.

Дослідники першого напрямку Ф. Фрадкіна, Є. Аркін, Л. Славіна, Д. Ельконін показали, що перші прояви уяви можна віднести до моменту виникнення предметної гри й ігрового задуму. Під час переходу до сюжетно-рольової гри з'являються нові можливості для розвитку уяви – здатність діяти в плані уявлень і можливості для дитячої художньої творчості.

Досліджуючи продуктивну уяву в розвитку й засоби її активізації в дошкільників, О. Дяченко виділяє засоби уяви, специфічні для кожного вікового етапу, робить висновок про те, що підвищення рівня розвитку продуктивності уяви йде шляхом спеціально організованого навчання, в основі якого лежить навчання дітей умінню використовувати образи, побудовані способом включення, де заданий об'єкт породжує образ нового оригінального об'єкту, включаючись у нього як другорядна деталь [1, с. 341-342].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Аналіз узагальнених досліджень підтверджує, що природні задатки нахили здібності дитини, у процесі виховання перетворюються, змінюються та формуються, породжуючи широку варіативність проявів індивідуальності. Разом з тим, спостерігається певна невизначеність понять та різноманітність поглядів на дефініцію поняття «творчі здібності». В той же час, звернення до наукових джерел сприяє переосмисленню сутності поняття «творчі здібності», актуалізує необхідність надання цій проблемі особливої ваги та фокусує увагу на пошуку перспективних підходів до вирішення проблеми розвитку творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку.

Подальший розвитокта перспективи дослідження феномену творчих здібностей ми пов'язуємо із розробкою методики застосування дидактичних ігор для розвитку творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Антонішина В. Л. Основи формування креативності в дітей старшого дошкільного віку / В. Л. Антонішина // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології : науковий журнал / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний університет імені А. С. Макаренка ; ред. кол.: А. А. Сбруєва, О. Є. Антонова, Дж. Бішоп та ін. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2014. – № 2 (36). – С. 336–344.
2. Біла І. М. Здібності: дефініції та характеристики / І. М. Біла // Актуальні проблеми психології обдарованості та творчості: новітні розробки українських вчених : матеріали Міжнародної наукової конференції, Київ, 12 червня 2014 р. – С. 13-20.
3. Біла І. Особливості дитячої творчості [Електронний ресурс] / І. Біла // Педрада – портал освітян України. – 2018. – Режим доступу: <https://www.pedrada.com.ua/article/2388-osoblivost-dityacho-tvorchost>
4. Біла І. М. Психологія дитячої творчості / І. М. Біла. – К. : Фенікс, 2014. – 137 с.
5. Біла І. Феномен дитячої творчості / І. М. Біла // Дошкільне виховання. – 2011. – № 1. – С. 7-11.
6. Доценко С. О. Генезис дослідження проблеми творчості / С. О. Доценко // Педагогіка та психологія. – 2018. – Вип. 59. – С. 13-23. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpkhnpu_ped_2018_59_4. <http://doi.org/10.5281/zenodo.1226837>
7. Зязюн І. А. Інтелектуально творчий розвиток особистості в умовах неперервної освіти / неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи: Монографія / За ред. І. А. Зязюна. – Київ: Вид. «Віпал», 2000. – 636 с. – С. 95.
8. Ліфарєва Н. В. Психологія особистості: Навч. посібник / Н. В. Ліфарєва. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 240 с.

9. Міщиха Л.П. Психологія творчості: Навч. посібник / Л.П. Міщиха. – Івано-Франківськ: Гостинець, 2007. – 448 с.

10. Рибалка В.В. Словник із психології та педагогіки обдарованості і таланту особистості: термінологічний словник / Рибалка В.В. – Київ, Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2016. – 424 с.

11. Скаткин М.Н. Проблемы современной дидактики / М.Н. Скаткин. – М. : Педагогика, 1984. – 96 с.

УДК 373.2:316.61

Юлія Волинець, Тетяна Ситниченко
(Київ, Україна)

ФОРМУВАННЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ВПЕВНЕНОСТІ В СОБІ ЗАСОБАМИ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Стаття присвячена розкриттю проблеми формування у дітей старшого дошкільного віку впевненості в собі засобами ігрової діяльності. Проаналізовано вплив використання ігрової діяльності на формування у дітей старшого дошкільного віку впевненості. Визначені умови формування у дітей старшого дошкільного віку впевненості в собі засобами ігрової діяльності.

Ключові слова: *впевненість; старший дошкільний вік; гра; ігрова діяльність; соціалізація дітей дошкільного віку; умови формування у дітей старшого дошкільного віку впевненості в собі засобами ігрової діяльності.*

The article is devoted to the discovery of the problem of the formation of self-confidence in children of senior preschool age by means of play activity. The influence of the use of gaming activities on the formation of confidence in children of preschool age is analyzed. The conditions for the formation of self-confidence in the means of play activity in children of preschool age are determined.

Key words: *confidence; older preschool age; game; gaming activities; socialization of preschool children; conditions of formation in children of preschool age of self-confidence by means of play activity.*

Постановка і обґрунтування актуальності проблеми. Сучасна українська освіта потребує нових змін в освітньому просторі дошкільної освіти, створення нових умов для повноцінного гармонійного та всебічного розвитку підростаючого покоління. Для того, щоб підготувати дітей дошкільного віку до життя, бути успішними, оптимістично сприймати світ, приймати самостійні рішення, довіряти власному досвіду, відповідати за свої дії, сформувані у них позитивну самооцінку та впевненість у собі – є одним з актуальних завдань сьогодення.

Одним із головних завдань дошкільної освіти, як зазначено в Законі України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», є формування особистості дитини, розвиток її творчих здібностей, набуття нею соціального досвіду [3, с. 7]. Питання впевненості в собі у дітей старшого дошкільного віку, взаємозв'язку почуття упевненості в собі та життєвої успішності та самореалізації неодноразово досліджувалась та підкреслювалась ученими в аспекті різних наукових підходів. Проблема формування у дітей старшого дошкільного віку впевненості в собі засобами ігрової діяльності не отримала належної уваги і, будучи недостатньо дослідженою у вітчизняній науці і практиці, її недостатня теоретична та практична розробленість зумовили вибір теми нашого дослідження: «Формування у дітей старшого дошкільного віку впевненості в собі засобами ігрової діяльності».